

دو فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش ابتدایی

سال دوم، شماره ۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۹. صفحات: ۱-۹

اثربخشی تقویت رشد زبان بر کاهش نارساخوانی دانش آموزان نارساخوان ابتدایی شهر کرمان

اکبر جدیدی محمدآبادی^۱، آزیتا سلاجقه^۲، فاطمه عباس زاده^{۳*}

^۱ استادیار، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: ahmadirezavv9@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف این مطالعه، تأثیر تقویت مهارت‌های رشد زبان، بر بهبود نارساخوانی دانش‌آموزان نارساخوان شهر کرمان بود. روش تحقیق حاضر، نیمه‌آزمایشی با طرح چند گروهی پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری دانش‌آموزان نارساخوان شهر کرمان در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که به مرکز مشاوره مراجعه می‌کردند. از این تعداد ۳۰ نفر به طور تصادفی انتخاب شدند و در یک گروه آزمایش و یک گروه کنترل قرار گرفتند. سپس مداخلات آموزشی تقویت رشد زبان برای گروه‌های آزمایشی طی ۱۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای اجرا گردید. از هر دو گروه، پیش‌آزمون و پس‌آزمون گرفته شد. نتایج نشان داد روش‌های تقویت رشد زبان در مولفه‌های واج‌شناسی، رمزگشایی و شناخت کلمه، بهبود بلاغت و روانی کلام، بهبود درک مطلب و بهبود دست‌خط و املا نویسی موثر بوده است اما در مؤلفه تولید و خواندن حروف الفبا تأثیری نداشته است. به طور کلی، نتایج به دست آمده در مطالعه حاضر نشانگر اثربخشی تقویت رشد زبان در کودکان نارساخوان می‌باشد و می‌توان از مطالب مطرح شده در بهبود عملکرد خواندن دانش‌آموزان مبتلا به نارساخوانی بهره گرفت.

دریافت: ۱۰ مهرماه ۱۳۹۹

پذیرش: ۲۰ اسفندماه ۱۳۹۹

واژگان کلیدی:

کاهش نارساخوانی، تقویت رشد زبان، ناتوانی یادگیری

Journal of Research in Elementary Education

Volume ۲, Issue ۴, Fall and Winter ۲۰۲۰-۲۰۲۱, Pages: ۱-۹

The Effectiveness of Language Development Enhancement on Reading Disability of Primary Dyslexic Students in Kerman

Akbar JadidiMohammadabadi^۱, Azita Salajeghe^۲, Fatemeh Abbaszade^{۳*}

^۱Assistant Professor in Department of Psychology and Educational Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

^۲Assistant Professor in Department of Psychology and Educational Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

^۳MA Student in Department of Educational Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

ARTICLE INFORMATION

Received: ۱ October ۲۰۲۰

Accepted: ۱۰ March ۲۰۲۱

Keywords:

Dyslexia reduction, Enhancement of language development, Learning disability

ABSTRACT

The aim of this study was to evaluate the effect of strengthening language development skills on improving reading disability of dyslexic students in Kerman. The design of the quasi-experimental study was multi-group pretest-posttest with control group. The statistical population was dyslexic students in Kerman in the academic year ۲۰۱۸-۱۹. These ۳۰ people were randomly selected among participants who attended the counseling center. We placed them in an experimental group and a control group, then educational interventions to strengthen language development for experimental groups was performed in ۱۲ sessions of ۴۵ minutes. Pre and post-tests were performed in both groups. The results showed that language development enhancement methods had an effect on the phonology, decoding, word recognition, improving rhetoric and speech fluency, comprehension, handwriting and spelling, but it does not play a role in producing and reading letters. In general, the results indicate the effectiveness of language enhancement in dyslexic children and they can be used to improve their reading performance.

مقدمه

انسان‌ها در یادگیری، تفاوت‌های زیادی با هم دارند؛ برخی افراد در روند عادی یادگیری و آموزش دچار مشکل می‌شوند. شیوع این مشکلات در کودکان دبستانی، ۱۰ تا ۱۵ درصد است و تعداد زیادی از کودکان را گرفتار می‌کند (Duckrel and Mcshane, ۲۰۰۷). اختلال یادگیری، از اختلال‌های شایع دوران کودکی است و شایع‌ترین اختلال یادگیری، اختلال خواندن یا نارساخوانی است (Kaplan, Saduk, ۲۰۰۷). اختلال خواندن یا نارساخوانی یا نقص برای شناخت واژه‌ها، با خواندن کند و نادرست و فهم ضعیف در غیاب هوش پایین یا نقص حسی قابل ملاحظه مشخص می‌شود. این اختلال، در سنین دبستان نسبتاً شایع است و غالباً با اختلال در نوشتن، اختلال در ریاضیات، یا یکی از اختلال‌های ارتباطی همراه است. خصوصیت بارز این اختلال، عملکرد بسیار ضعیف در مهارت‌های خواندن است که پایین‌تر از ظرفیت هوش فرد می‌باشد. برخی از کودکان که آموزش کافی دیده‌اند و از هوش بهنجار بهره دارند و مشکلات شدید عاطفی - هیجانی و مشکلات بینایی و شنوایی هم ندارند، قادر به یادگیری خواندن حروف و کلمه‌ها، از طریق آموزش‌های رایج در مدارس عادی نیستند. این کودکان به هنگام خواندن یک متن، یا یک ردیف لغت، خطاهای مختلفی را مرتکب می‌شوند. تجزیه و تحلیل انواع اشتباه‌ها در حین خواندن، می‌تواند نقش مهمی در پیشرفت آنها ایفا کند؛ زیرا علائم بسیار مهمی از جریان‌های فکری و میزان رشد کنونی کودک را، در مورد خواندن آشکار می‌سازد (SeifNaraghi and Naderi, ۲۰۱۱).

نارساخوانی یکی از ناتوانی‌های ویژه یادگیری است که بعنوان مادر سایر اختلالات یادگیری شناخته می‌شود و افراد مبتلا به این نارسایی مشکلات عمده‌ای در خواندن، نوشتن، هجی کردن، فعالیت‌های عددی، درک آنچه می‌خوانند دارند و همچنین در مهارت‌های مربوط به جهت‌یابی نیز ضعیف می‌باشند (Halahan, translated by Alizadeh et al., ۲۰۱۲). این افراد به طور کلی کلافه کننده‌ای در تشخیص حروف، واژه‌ها و تفسیر اطلاعاتی که به آنها ارائه می‌شود و در بلاغت و روانی کلام، املاء و دقت و توجه و هماهنگی‌های دیداری - حرکتی بی‌نهایت مشکل دارند. تعاریف و تبیین‌های زیادی درباره نارساخوانی ارائه شده است که همه آنها در چهار نکته مشترک هستند:

- نارساخوانی احتمالاً به شرایط عصب‌شناختی برمی‌گردد.

- مشکلات نارساخوانی اگر برطرف نگردد تا نوجوانی و بزرگسالی ادامه می‌یابد.

- نارساخوانی ابعاد ادراکی، زبانی و شناختی دارد.

- نارساخوانی در حیطه‌های گوناگون زندگی فرد بالغ هم مشکلات زیادی به دنبال دارد (Lerner, ۱۹۹۷).

از بین ناتوانی‌های یادگیری، ناتوانی خواندن شیوع نسبتاً زیادی دارد و تقریباً بیش از ۱۵ تا ۲۰ درصد از کودکان و نوجوانان به آن مبتلا هستند، شیوع ناتوانی‌های خواندن نشان می‌دهد که بین ۶/۲ تا ۷/۵ درصد نمرات پیشرفت خواندن کودکان نارساخوان به طور قابل ملاحظه‌ای پایین‌تر از سطح هوشبهر آنهاست. مطالعات نشان داده است که نسبت نارساخوانی در پسران به دختران حدوداً ۲ به ۱ است (Halahan, translated by Alizadeh et al., ۲۰۱۲).

در طبقه‌بندی دی استنفورد، اختلال خواندن نسبت به سایر اختلالات شیوع بیشتری دارد و مادر سایر اختلالات نامیده می‌شود. افراد مبتلا به این اختلال در یادگیری و واج‌شناسی، سرعت خواندن، ارتباط معنایی بین لغات و در نهایت در نوشتن و پردازش دچار اختلال می‌باشند و حدود ۸۵ تا ۹۰ درصد دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری، در خواندن مشکل دارند (Maklayi quoted by the Dadsetanin ۲۰۱۰).

عوامل زیادی به نارساخوانی دانش آموزان تأثیر دارند که می توان به مشکلات حوزه دید، مشکلات زبان، مشکلات بصری - فضایی - حرکتی اشاره کرد (Karimi, ۲۰۱۸). در اینجا سوال اساسی این است که در آزمون رشد زبان چه اقداماتی صورت می گیرد که باعث کاهش نارساخوانی می شود؟ در پاسخ به این سوال اغلب عصب شناسان و مؤلفان عنوان کرده اند می توان گفت که اختلال کلی در زبان شناختی در ریشه زبان می تواند منجر به ناتوانی در خواندن شود (Silikowitz, ۲۰۰۳). همچنین هدف خواندن، کسب اطلاعات، دانش، لذت و استفاده از آنچه خوانده شده است می باشد و فرد برای رسیدن به این سطوح باید اطلاعاتی در مورد آنچه می خواند داشته باشد. بسیاری از دانش آموزان نارساخوان دارای نارسایی در خزانه واژگان هستند که بر درک مطلب آنها اثر می گذارد. علاوه بر خزانه لغات دانش عمومی نیز در خواندن مؤثر است (Halahan, translated by Alizadeh et al., ۲۰۱۲). مطالعات زیادی در این زمینه صورت گرفته است. از آنجا که مطابق با DSM ۱ یکی دیگر از مشکلات عمده کودکان نارساخوان ضعف در مهارت های رشد زبان می باشد (Moradi, ۲۰۱۵). پس می توان گفت که با تقویت مهارت های مربوط به رشد زبان نیز می توان به بهبود مشکلات کودکان نارساخوان کمک کرد. (Mohammadian, ۲۰۱۳) رابطه بین اختلالات یادگیری و اختلالات زبان در دانش آموزان ابتدایی را مورد مطالعه قرار داد. نتایج نشان داده است که کودکان دارای اختلالات یادگیری با تأخیر در رشد زبان مواجه هستند. (Soleimani, ۲۰۰۹) در پژوهش های خود نشان داد، که مهارت های رشد زبان در کودکان دارای اختلال یادگیری به طور معنی داری پایین تر از کودکان عادی می باشد. از آنجایی که بر هیچ کس پوشیده نیست که اگر مشکل خواندن و درک مطلب کودکان نارساخوان برطرف گردد، مشکلات مربوط به نوشتن، درک اعداد، حل مسئله و پردازش مفاهیم در ایشان از بین خواهد رفت. بسیاری از پژوهش ها (Razavi, Abdul Hamid et al., ۲۰۱۶) دریافتند که بهترین پیش بینی کننده تفاوت های فردی در زمینه فهم و درک خواندن، هوش کلامی کودکان می باشد که ناشی از رشد زبان ایشان است. مداخله مناسب و زود هنگام مزایای فراوانی دارد که از مهم ترین آنها می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

تقویت اعتماد به نفس و خودباوری کودک، کمک به خانواده در ایجاد نگرش صحیح نسبت به کودک، کمک به مراحل یادگیری صحیح و آسانتر کودک و همچنین کمک به جامعه و نظام آموزش و پرورش در کاستن هزینه ها و جلوگیری از ایجاد ناتوانی های ثانویه.

دوره ی کودکی برای همه کودکان سالهایی سرنوشت ساز است. اما برای کودکی که از نظر ذهنی، فیزیکی، رفتاری، رشدی یا خصوصیات یادگیری انحراف هایی از هنجار دارد، سال های کودکی و سال های ابتدایی آموزش رسمی از اهمیت بیشتری برخوردار است. یافته های پژوهشی رشته های متعدد مشاهدات مریبان دوره اول و دوم کودکی تأیید می کند که یادگیری های این دوران در سراسر زندگی فرد مؤثر است و اگر در سال های سرنوشت ساز، برای رشد ذهنی و هیجانی و حرکتی و یادگیری همه کودکان از جمله کودکانی که بطور معنادار دارای ناتوانی هایی در یادگیری هستند فرصتی فراهم نشود، زمان گرانبهای یادگیری برای همیشه از دست می رود (Lerner, ۱۹۹۷). اینکه چگونه می توان به توانایی رشد زبان و ارتباط آن با خواندن پی برد می توان به نظریه میلز و جکسون (۱۹۹۰) اشاره کرد، که بهترین پیش بینی کننده تفاوت های فردی در زمینه فهم و درک خواندن، هوش کلامی افراد است که ناشی از رشد زبان ایشان می باشد. همچنین دریافتند که افزایش مؤلفه هایی مانند اطلاعات عمومی، گنجینه لغات، شباهتها، درک مطلب و درک و محاسبات عددی در آزمون و کسلر به رشد زبان و مؤلفه های آن مانند تحلیل واجی، تولید کلمه، درک دستوری و ... کمک می کنند و هر فردی که از هوش کلامی بالاتری برخوردار باشد

۱ DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders ۵th Addition

در یادگیری خواندن موفق تر خواهد بود. همچنین مطالعات اورتون نشان داده است که واژگون سازی حروف و لغات، نشانه‌ای از عدم غلبه طرفی در نیمکره چپ مغز است که مرکز زبان می‌باشد و دانش‌آموزان نارساخوان در تحول مهارت‌های زبانی و یادگیری‌های تحصیلی دچار اختلال هستند (Kaplan, Saduk, ۲۰۰۷).

یکی از رویکردها برای درمان نارساخوانی تقویت رشد زبان است. پیازه ۱ معتقد است که رشد زبان، تحت هدایت رشد شناختی و بازتابی از آن است. بنابراین رشد زبان بستگی به رشد تفکر دارد، وی معتقد است که در کودکان قبل از آغاز زبان، هوش حسی - حرکتی نمایان می‌شود. پیازه باور داشت که کودکان با کاویدن و دستکاری محیط فعالانه دانش می‌سازند او معتقد بود که رشد و تحول زبان، ناشی از رشد و تحول شناخت است. همچنین از نظر ویگوتسکی ۲، رشد سریع زبان، توانایی کودکان پیش دبستانی را برای مشارکت در گفتگوی اجتماعی و انجام تکلیف و یادگیری در ابتدایی معنادار می‌سازد. ویگوتسکی زبان را از مهمترین و بنیادی‌ترین ابزارهای روانشناختی فرهنگ می‌داند. زبان، فرد را از تجربه و ادراک حسی مستقیم کنونی می‌رهاند و برای او امکان تجسم نادیده، آینده و گذشته را فراهم می‌آورد (Santrak, ۲۰۰۵).

امروزه مشخص شده که یک دیدگاه شناختی رشدی به معلمان کمک می‌کند تا دریابند چرا برخی دانش‌آموزان در یادگیری خواندن مشکل دارند مبتلایان به ناتوانی خواندن تأخیر رشدی زبانی و شناختی دارند که در عملکردهای نیمکره‌های مغز مشخص می‌شود و به نظر می‌رسد که مشکلات واج‌شناسی آنها ناشی از ضعف در فرایندهای زبان شفاهی که لب گیجگاهی و پیشانی را درگیر می‌کند، می‌باشد و مشکلات درک مطلب مربوط به پردازش و عملکرد نیمکره‌ی راست در نهایت سرعت پردازش در نیمکره چپ خواهد بود. آگاهی از این مطالب برای همه معلمان و متخصصان بازپروری مشکلات یادگیری ضرورت دارد تا بتوانند در هنگام تلفیق اطلاعات برنامه درمانی مناسب برای مراجع خود طراحی نمایند (Donald, ۲۰۰۳). دلیل دیگر انجام مطالعه این است که آموزش و پرورش می‌تواند با استفاده از نتایج تحقیق از شکست تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری جلوگیری کرده و با مداخله بهنگام مهارت‌های خودیاری و خودپنداشت، فعالیت‌های ارتباطی و زبانی و فعالیت‌های شناختی را که در نهایت به تقویت فعالیت‌های اجتماعی و رشد مهارت‌های اجتماعی کودک و تعامل و سازگاری با محیط و دیگران می‌انجامد، در کودک ایجاد نماید. باتوجه به مباحث بیان شده هدف اصلی این مطالعه، اثر بخشی تقویت رشد زبان بر کاهش نارساخوانی دانش‌آموزان نارساخوان ابتدایی شهر کرمان خواهد بود.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش اجرا، نیمه آزمایشی با طرح گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. به این منظور مراحل زیر انجام گرفت:

الف) تشکیل تصادفی دوگروه، گروه آزمایشی و کنترل ب) اجرای پیش‌آزمون با استفاده از پرسشنامه‌های وکسلر، نارساخوانی و ارزیابی مهارت‌های رشد زبان در دانش‌آموزان نارساخوان در هر ۲ گروه.

ج) قرار دادن آزمودنی‌ها در معرض متغیر مستقل و اجرای بسته‌های آموزشی مناسب و مداخله‌های لازم.

گروه آموزش مهارت‌های رشدزبان: در معرض بسته مداخله رشد زبان قرار گرفت.

گروه کنترل: در محیط طبیعی و هیچ مداخله‌ای صورت نگرفت.

۱ Jean Piaget

۲ Lev Vygotsky

۳- اجرای پس آزمون نارساخوانی و مهارت‌های رشد زبان.

۴- مقایسه نتایج حاصل از گروه‌های آزمایشی با گروه کنترل.

جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۱۸ نفر از دانش آموزان نارساخوان مراجعه کننده به مرکز مشکلات یادگیری شهر کرمان در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بودند، که تعداد ۳۰ نفر به روش تصادفی سیستماتیک انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

مقیاس هوش و کسلر IV کودکان: مقیاس هوش و کسلر کودکان از معروف ترین مقیاس های هوشی جهان بوده است که در سال ۱۹۴۷ در شهر نیویورک توسط دیوید و کسلر تهیه و منتشر شده است. مقیاس هوش و کسلر بعنوان یکی از کاربردی ترین مقیاس های انفرادی سازه هوش محسوب می شود که به موازات مقیاس های هوش استانفورد بینه ۱ و مقیاس های شناختی وودکاک - جانسون ۲، نیمرخ هوش را تدوین نموده و اطلاعات مفیدی را در زمینه های سنجش بالینی - استثنایی ارائه می کند.

با مروری اجمالی روی نسخه های منتشر شده از وکسلر می توان عنوان نمود که نسخه اول و دوم مقیاس های هوش و کسلر کودکان با دوازده خرده آزمون و نسخه سوم مقیاس های هوش و کسلر کودکان با سیزده خرده آزمون در راستای شناسایی کنش های شناختی کودکان کاربرد داشتند و می توانست از طریق تحلیل پراکنش اصلی و تکمیلی در راستای تشخیص و شناسایی ناتوانی یادگیری پرداخت. سپس تشخیص و غربالگری ناتوانی یادگیری از طریق تحلیل پراکنش در نسخه چهارم توسط پانزده خرده آزمون در سال ۲۰۰۳ انجام پذیرفت و می توان گفت نسخه چهارم مقیاس هوش و کسلر ابزاری مفید در زمینه اندازه گیری فرایندهای شناختی کودکان است. با استفاده از تحلیل های روان سنجی و تحلیل های نقادانه خبرگان در حیطه ی سنجش استثنایی - بالینی چهار نمره ترکیبی که تحت عنوان مقیاس مطرح می شوند از هوشبهرهای چهارگانه به دست آمدند که با تأکید بر آزمون های سازنده به شرح ذیل مطرح می شوند:

۱- فهم کلامی ۲- استدلال ادراکی ۳- حافظه فعال ۴- سرعت پردازش

- فهم کلامی شامل خرده آزمون های شباهتها، واژگان، فهمیدن، اطلاعات و استدلال کلمه می باشد.

- استدلال ادراکی شامل خرده آزمون های طراحی مکعب ها، مفاهیم تصویر، استدلال ماتریس و تکمیل تصویر می باشد.

- حافظه فعال شامل ظرفیت عدد، توالی عدد و حرف و محاسبات می باشد.

- سرعت پردازش شامل رمز گذاری، نمادیابی و حذف کردن می باشد.

با توجه به این که آزمون و کسلر از اعتبار بالایی برخوردار است برای تعیین هوشبهر طبیعی دانش آموزان استفاده شده است. پرسش نامه خواندن: با هماهنگی اساتید و کارشناسان اختلالات یادگیری در سازمان آموزش و پرورش استثنایی و ترجمه ی پرسشنامه ی اختلالات زبان پریشی و خواندن، توسط پژوهشگر پرسشنامه ای تدوین شد و با نظرخواهی از متخصصین امر اصلاحات لازم انجام گرفت و از تجربیات معلمین و سرگروه های استانی و کشوری استفاده شد. پرسشنامه شامل مهارت های واج شناسی، الفبا، رمز گشایی و شناخت کلمه، بلاغت و روانی کلام، درک مطلب، دستخط و املاء می باشد.

۱ AlfredBinet

۲ Woodcut-Johnson

یافته‌های پژوهش

فرضیه اول: تقویت رشد زبان، موجب بهبود مهارت واج شناسی دانش‌آموزان نارساخوان خواهد شد.

در جدول ۱ تحلیل نتایج مقایسه تاثیر عمل‌های آزمایشی در بین گروه‌ها در مهارت واج شناسی را نشان می‌دهد. نتایج نشان داد بین دو گروه، در مولفه مهارت واج شناسی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($F_{(1,32)}=7/61, P=0/009$)؛ که نشان می‌دهد عمل آزمایشی در تقویت رشد زبان موثر بوده است و ۱۹/۲ درصد واریانس تفاوت بین میانگین دو گروه را تقویت رشد زبان تبیین می‌کند.

جدول ۱. تحلیل انکوا در متن مانکوا متغیر مهارت واج شناسی

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی صورت	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معناداری	مجذور اتا
پیش‌آزمون مهارت واج شناسی	۰/۱۵	۱	۰/۱۵	۱/۷	۰/۱۹	۰/۰۵۱
عمل آزمایشی	۰/۶۹	۱	۰/۶۹	۷/۶۱	۰/۰۰۹	۰/۱۹۲

فرضیه دوم: تقویت رشد زبان، موجب بهبود مهارت‌دانش‌آموزان نارساخوان در تولید و خواندن حروف الفبا خواهد شد.

در جدول ۲ تحلیل نتایج مقایسه تاثیر عمل‌های آزمایشی در بین گروه‌ها در مهارت تولید و خواندن حروف الفبا را نشان می‌دهد. نتایج نشان داد بین دو گروه، در مولفه مهارت و تولید و خواندن حروف الفبا، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($F_{(1,32)}=3/32, P=0/07$)؛ در نتیجه تاثیر عمل آزمایشی در تقویت رشد زبان موثر نبوده است.

جدول ۲. تحلیل انکوا در متن مانکوا متغیر مهارت تولید و خواندن حروف الفبا

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی صورت	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معناداری	مجذور اتا
پیش‌آزمون تولید و خواندن حروف الفبا	۰/۷	۱	۰/۷	۴/۸۶	۰/۰۳۵	۰/۱۳۲
عمل آزمایشی	۰/۴۸	۱	۰/۴۸	۳/۳۲	۰/۰۷	۰/۰۹۴

فرضیه سوم: تقویت رشد زبان، موجب بهبود مهارت‌دانش‌آموزان نارساخوان، در رمزگشایی و شناخت کلمه خواهد شد.

در جدول ۳ تحلیل نتایج مقایسه تاثیر عمل‌های آزمایشی در بین گروه‌ها، در مهارت رمزگشایی و شناخت کلمه را نشان می‌دهد. نتایج نشان داد بین دو گروه، در مولفه مهارت رمزگشایی و شناخت کلمه، تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($F_{(1,32)}=16/47, P=0/000$)؛ در نتیجه تاثیر عمل آزمایشی تقویت رشد زبان موثر بوده است و ۳۴ درصد واریانس تفاوت بین میانگین دو گروه را تقویت رشد زبان تبیین می‌کند.

جدول ۳. تحلیل انکوا در متن مانکوا متغیر مهارت واج شناسی

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی صورت	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معناداری	مجذور اتا
پیش‌آزمون رمزگشایی و شناخت کلمه	۰/۸۴	۱	۰/۸۴	۶/۲۸	۰/۰۱۷	۰/۱۶۴
عمل آزمایشی	۲/۲۱	۱	۲/۲۱	۱۶/۴۷	۰/۰۰۰	۰/۳۴

فرضیه چهارم: تقویت رشد زبان، موجب بهبود مهارت بلاغت و روانی کلام دانش آموزان نارساخوان خواهد شد. در جدول ۴ تحلیل نتایج مقایسه تاثیر عمل های آزمایشی در بین گروه ها در مهارت بلاغت و روانی کلام را نشان می دهد. نتایج نشان داد بین دو گروه، در مولفه مهارت بلاغت و روانی کلام، تفاوت معنی داری وجود دارد ($F_{(1,32)}=8/38, P=0/007$)؛ در نتیجه تاثیر عمل آزمایشی در تقویت رشد زبان موثر بوده است و ۲۰/۸ درصد واریانس تفاوت بین میانگین دو گروه را تقویت رشد زبان تبیین می کند.

جدول ۴. تحلیل کواریانس در متن مانکوا متغیر مهارت واج شناسی

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی صورت	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معناداری	مجذورات اتا
پیش آزمون بلاغت و روانی کلام	۲/۵	۱	۲/۵	۱۳/۱۵	۰/۰۰۱	۰/۲۹۱
عمل آزمایشی	۱/۵۹	۱	۱/۵۹	۸/۳۸	۰/۰۰۷	۰/۲۰۸

فرضیه پنجم: تقویت رشد زبان، موجب بهبود مهارت درک مطلب دانش آموزان نارساخوان خواهد شد. در جدول ۵ تحلیل نتایج مقایسه تاثیر عمل های آزمایشی در بین گروه ها در مولفه مهارت درک مطلب را نشان می دهد. نتایج نشان داد بین دو گروه، در مولفه مهارت درک مطلب، تفاوت معنی داری وجود دارد ($F_{(1,32)}=22/91, P=0/000$)؛ در نتیجه تاثیر عمل آزمایشی، تقویت رشد زبان موثر بوده است و ۴۱/۷ درصد واریانس تفاوت بین میانگین دو گروه را تقویت رشد زبان تبیین می کند.

جدول ۵. تحلیل کواریانس در متن مانکوا متغیر مهارت واج شناسی

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی صورت	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معناداری	مجذورات اتا
پیش آزمون درک مطلب	۶/۴۷	۱	۶/۴۷	۰/۰۰۰	۰/۱	۰/۰۰۰
عمل آزمایشی	۳/۸۵	۱	۳/۸۵	۲۲/۹۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۷

فرضیه ششم: تقویت رشد زبان، موجب بهبود مهارت دست خط و املا دانش آموزان نارساخوان خواهد شد. در جدول ۶ تحلیل نتایج مقایسه تاثیر عمل های آزمایشی در بین گروه ها، در مولفه مهارت دست خط و املا را نشان می دهد. نتایج نشان داد بین دو گروه در مولفه دست خط و املا، تفاوت معنی داری وجود دارد ($F_{(1,32)}=13/44, P=0/001$)؛ در نتیجه تاثیر عمل آزمایشی، تقویت رشد زبان موثر بوده است و ۲۹/۶ درصد واریانس تفاوت بین میانگین دو گروه را تقویت رشد زبان تبیین می کند.

جدول ۶. تحلیل آنکوا در متن مانکوا متغیر مهارت دست خط و املا نویسی

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی صورت	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معناداری	مجذورات اتا
پیش آزمون دست خط و املا	۱/۸	۱	۱/۸	۱۲/۶۷	۰/۰۰۱	۰/۲۸۴
عمل آزمایشی	۱/۹۱	۱	۱/۹۱	۱۳/۴۴	۰/۰۰۱	۰/۲۹۶

بحث و نتیجه گیری

شواهد نشان می دهد که کودکان نارساخوان، مشکلات عدیده ای در زمینه های خواندن، نوشتن، هجی کردن، حافظه کوتاه مدت، حافظه و ادراک دیداری و شنیداری، حافظه کلامی، حفظ توجه، ضعف در تعمیم و سازماندهی، حواس پرتی و حافظه فعال دارند که این امر، شناسایی کودکان نارساخوان و تقویت رشد زبان در آنها را ضروری می سازد. ضعف در مهارت های رشد زبان، واج شناسی، صرف، نحو و پیگیری دستورالعمل های خوانداری و نوشتاری، باعث مشکلات عدیده ای، در دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی می گردد که لازم است آموزش و پرورش، پس از شناسایی این دانش آموزان، در جهت رفع مشکلاتشان تلاش نماید و معلمان، با تقویت مهارت های رشد زبان، باعث بهبود کیفیت آموزش در آنها شوند.

تقویت رشد زبان بر کاهش نارساخوانی، در مؤلفه های آگاهی واج شناسی، یادگیری الفبا، رمزگشایی و شناخت کلمه، بلاغت و روانی کلام، درک مطلب، دست خط و املا، بسیار موثر است، بنابراین تقویت رشد زبان، از ضروریات بازپروری و درمان نارساخوانی است که باید مورد توجه مربیان، والدین و مجریان تشخیص و درمان ناتوانی های یادگیری قرار گیرد. به طور کلی نتایج به دست آمده در مطالعه حاضر، نشانگر اثربخشی تقویت رشد زبان در کودکان نارساخوان است و می توان از مطالب مطرح شده، در بهبود عملکرد خواندن دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی بهره گرفت.

پیشنهادهای

با استفاده از کارت تصاویر و جمله سازی برای تصاویر و تشخیص صدای اول و آخر کلمات و بازی هایی از این قبیل مهارت واج شناسی را در دانش آموزان تقویت نمود.

برای تقویت مهارت در تولید و خواندن حروف به تقویت سایر فرایندهای شناختی پرداخت.

با ارائه تمرینات و کلمات آشنا و ناآشنا و صداکشی و خواندن کلمات یک بخشی و چندبخشی مهارت رمز گشایی و شناخت کلمه را در دانش آموز تقویت کرد.

برای اینکه دانش آموز بتواند روان بخواند و در خواندن شفاهی و معنی کلمات تسلط کافی پیدا کند از کتاب داستان های جذاب و مورد علاقه استفاده و همچنین از وی در بحث های کلاسی نظرخواهی شود.

جهت کسب مهارت درک مطلب از دانش آموز خواسته شود تا ادامه داستان نیمه تمام را بیان نماید.

جهت بهبود نوشتاری دانش آموز، به نحوه نشستن، هماهنگی های دیداری - حرکتی و تعادل دانش آموز توجه شود.

معلمان از مهارت های تقویت حافظه فعال و تقویت رشد زبان در کلاس خود استفاده نمایند.

نظام آموزشی و تربیتی پیش رو به دنبال آماده کردن دانش آموزان برای کاربرد مطالب یادگیری در زندگی روزمره و آمادگی برای رویارویی با چالش ها می باشد و یکی از مهارت های اساسی در یادگیری، آموزش خواندن به کودکان نارساخوان می باشد و با توجه به آموزش های ضمن خدمت می توان به شناسایی دانش آموزان دارای مشکلات یادگیری در مدارس عادی کمک شایانی کرد.

References

Dadsetan, Pairok. (۲۰۱۰). Language Disorders, *Humanities Research and Development Center Publications*, Tehran.

Dockerl, Julie; McShane, John. (۲۰۰۷). Cognitive approach to children's learning problems, Ahmadi, Abdul Javad; Asadi, Mahmoud Reza, Tehran: *Roshd*.

Donald, Hamil. (۲۰۰۳). Education of children with learning disabilities, Beyabangard, Ismail et al., *Exceptional Education Publications*, Tehran.

Hallahan, Daniel P.; Lloyd, John; Kaufman, James. Elizabeth Martinez, Margaret Weiss. (۲۰۱۲). Learning Disabilities. Translation: Alizadeh, Hamid, HemmatiAlamdardloo, Ghorban. shogae, setareh. RezaeiDehnavi, Sedigheh, Tehran: *Arasbaran*.

Kaplan, H. Saduk, B. (۲۰۰۷). Kaplan and sadock's synopsis of psychiatry behavioral sciences, clinical psychiatry. Pourafkari N. (Persian translator). Tehran: *Publishing City water*.

Karimi, Behrooz et al. (۲۰۱۸). Reading Learning Disorder, *Psychic Publishing*, Tehran.

Lerner, Janet. (۱۹۹۷). Learning Disabilities and Teaching Strategies, Danesh, esmat, (۲۰۱۱) Tehran: *ShahidBeheshti University Publishing Center*.

Mohammadian, Ahmadiar. (۲۰۱۳). Analysis of the Relationship between Learning Disabilities and Language Disorders in Elementary Students, *Journal of Rehabilitation*, No. ۱, Volume ۱۴, pp. ۳۱-۲۳.

Moradi, Sepideh. (۲۰۱۵). The nature and classification of reading disorders, *Journal of Exceptional Education*, Vol. ۱۴, ۲۰۱۴, No. ۳, Consecutive ۱۲۵, pp. ۶۹-۵۹.

Preckel, F., Holling, H., & Wiese, M. (۲۰۰۶). Relationship of intelligence and creativity in gifted and non-gifted students: An investigation of threshold theory. *Journal of Personality and Individual Differences*, ۴۰(۱), ۱۵۹-۱۷۰.

Razavi, Abdul Hamid. Haghigat, shahrbano. Waezi, Toktam. (۲۰۱۶). Language development of preschool children and its relationship with verbal, *non-verbal and general intelligence*. Education Quarterly No. ۱۲۴

Santrak, John W. (۲۰۰۵). Educational Psychology, Saeedi, Shahede; Iraqi, Mahshid; Daneshfar, Hossein, *Rasa Publishing*, Tehran.

SeifNaraghi, Maryam; Naderi, Ezzatullah. (۲۰۱۲). Special learning disabilities, Tehran: *Arasbaran*.

Silikowitz, Mark. (۲۰۰۳). Reading Disorder, Ahmadi, Ali Asghar, Baratian, Massoud, Tehran: *Parents and Teachers Association Publications*.

Soleimani, Zahra (۲۰۰۹). Comparison of some linguistic features of dyslexic children aged ۸ and ۷ years in Persian with normal children, *Journal of Modern Rehabilitation*, Tehran University of Medical Sciences, Volume ۲, Number ۴۰۳, pp. ۴۷-۴۰.